

تأثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

راحله شاه بدآغی^۱

مجید مرادی^۲

داود گرجی زاده^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۰۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۵

چکیده

فساد پدیده ای پیچیده، چند بعدی و دارای علل و آثار چندگانه است و دامنه آن از یک عمل فردی (مانند رشوه) تا یک سوء عمل فراگیر که تمام ارکان نظام سیاسی و اقتصادی را در برمی گیرد، گسترده است. به رغم پیچیدگی، دشواری و حساسیت سروکار یافتن با این عارضه، در سال های اخیر مطالعات گسترده ای در اندازه گیری فساد، بیان علل ارتکاب چنین فعالیت مجرمانه و آرایه راهکارهای بازدارنده از سوی مجامع بین المللی انجام شده است. هدف این تحقیق تأثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها بوده است. قلمرو مکانی این تحقیق شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سال های بین ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ بوده است. تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی و از لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات توصیفی قرار داشته و از نظر روش نیز در دسته تحقیقات علت معلولی محسوب می گردد. در این پژوهش برای جمع آوری داده ها و اطلاعات، از روش کتابخانه ای استفاده شد. در بخش داده های پژوهش از طریق جمع آوری داده های شرکت های نمونه با مراجعه به صورت های مالی، یادداشت های توضیحی و ماهنامه بورس اوراق بهادار انجام پذیرفت. بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۰۷ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. از آزمون رگرسیون چند متغیره برای تایید و رد فرضیه های تحقیق (نرم افزار ایوبوز) استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکت ها تأثیرگذار است. تأثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکت های بزرگ و کوچک متفاوت است. تأثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکت های با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است.

واژه های کلیدی: فساد مالی، پایداری زیست محیطی، بورس اوراق بهادار تهران.

طبقه بندی JEL: G18، G28، G38

۱- گروه حسابداری؛ موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. Shahbodaghi.r@hnhk.ac.ir

۲- گروه حسابداری موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران (نویسنده مسئول). m.moradi@hnhk.ac.ir

۳- گروه حسابداری موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران m.moradi@hnhk.ac.ir

۱- مقدمه

اگرچه مباحث نظری درباره فساد در دهه ۱۹۵۰ به شکل جدی طرح شد، اما از دهه ۱۹۷۰ اولین آثار و مطالعات نظری و بررسیهای تجربی درباره فساد و علل آن ارائه شدند و از آن زمان به بعد مقوله فساد به عنوان یکی از اصل یترین مباحث در زمینه دولت، حکمرانی و توسعه مطرح بوده است. نتایج بررسیها نشان می دهد که پدیده فساد بیش از همه در میان کشورهای فقیر در حال توسعه رواج دارد و مانعی عمده بر سر راه توسعه در این کشورهاست. همچنین طبق نتایج مطالعات، در صورتیکه تمهیدات لازم برای مبارزه با فساد در این کشورها اندیشیده نشود، زمینه های بروز آن تقویت شده و شیوع این معضل اجتماعی عاملی فراروی ناکامی سیاستهای توسعه اقتصادی خواهد شد. همین امر ضرورت مطالعات و پژوهشهای گسترده ای را درباره فساد در ایران بازگویی کند؛ چرا که در حال حاضر کشور در تکاپوی توسعه قرار دارد و اغلب برنامه های توسعه بر اجرای سیاستهای توسعه اقتصادی متمرکز است (صادقی و همکاران، ۱۳۸۹). توسعه مالی مفهومی است جامع که در شش بعد مختلف شامل توسعه بخش بانکی، توسعه بخش مالی غیر بانکی، توسعه بخش پولی و سیاست گذاری پولی، مقررات و نظارت بانکی، باز بودن بخش مالی و محیط نهادی تعریف می شود. شواهد نشان می دهند که شدت منابع طبیعی ارتباط معکوس با توسعه مالی دارد. (زارعی و لاجوردی، ۱۳۹۷) پایداری زیست محیطی شرکتی و افشاگری های مرتبط با آن عامل ضروری است که به تداوم شرکت ها منجر می شود. زیرا همه شرکت ها ارتباط هایی با جامعه دارند. لذا جامعه امکان بقای شرکت ها را در درازمدت فراهم می آورد. جامعه از فعالیت ها و رفتار شرکت ها بهره می گیرد. گسترش مسئولیت پذیری شرکت ها بر این موضوع دلالت دارد که مسئولیت های شرکت ها از آنچه در گذشته بوده، یعنی " فراهم کردن پول برای سهامداران" فراتر رفته است. شرکت ها بایستی در برابر ذینفعان (سهامداران، مشتریان، کارکنان، عرضه کنندگان کالا، بانک ها، قانون گذاران، محیط و جامعه) پاسخگو باشند. به این ترتیب شرکتهای علاوه بر مسئولیت اقتصادی، باید در برابر مسائل زیست محیطی احساس مسئولیت کنند. بنابراین با توجه به اهمیت مسئولیت پذیری زیست محیطی شرکت ها و افشاگری های مرتبط با آن، در گزارشات مالی بایستی مراقبت های کافی به عمل آید. اعمال نظارت و مراقبت در این زمینه می تواند مستلزم وجود سازو کارهای حاکمیت شرکتی باشد (برزگر، ۱۳۹۲).

۲- چارچوب نظری

دانشمندانی از قبیل جورجسکو و روجن (۱۹۷۱)، مادوس (۱۹۷۲)، ارلیک و هولدرن (۱۹۷۴)، کلیوند (۱۹۸۴)، بر این باورند که سطوح بالاتری از فعالیت های اقتصادی (مصرف و تولید) همواره نیازمند مقادیر بیشتری از انرژی و مواد اولیه است و فرآورده های فرعی زائد بیشتری را بجا می گذارد (الریچ و همکاران، ۲۰۱۹).^۱ استخراج بی رویه منابع طبیعی، انباشت ضایعات و تمرکز بر روی آلاینده ها، می تواند ظرفیت زیست کره را درهم بشکند و در نهایت با وجود افزایش درآمدها به تخریب کیفیت محیط زیست و کاهش رفاه بشر منجر بشود. (والی،^۲ ۲۰۱۹). افزون بر

^۱ Elrich^۲ Wali

این، تخریب منابع پایه می تواند فعالیت اقتصادی را در معرض ریسک قرار بدهد (جانسون^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین جهت حفظ محیط زیست و حمایت از فعالیت های اقتصادی، رشد اقتصادی باید متوقف شده و جهان باید به سمت یک حالت پایدار اقتصادی حرکت کند. از طرف دیگر، افرادی نیز معتقدند که سریع ترین راه بهبود محیط زیست از کانال رشد اقتصادی صورت می گیرد؛ بدین گونه که با افزایش سطوح درآمدی، تقاضا برای کالا و خدماتی که کمتر ماده بر باشند، افزایش می یابد و این خود به ترویج و پذیرش معیارهای حفاظت محیط زیستی در فرایند تولیدات منجر می شود. کالاهای کمتر ماده بر، شامل کالاهایی می باشند که قابل بازیافت بوده و آلودگی زیست محیطی ایجاد نمی نمایند، از سوی دیگر به گونه ای تهیه می شوند که از مواد آلاینده نیز نمی باشند. همان طور که بکرمن اشاره می کند «بیشترین همبستگی بین درآمد و گسترش پذیرش معیارهای حفاظت زیست محیطی، نشان می دهد که در بلندمدت، قوی ترین راه برای بهبود محیط زیست ما این است که ثروتمند شویم.» (بکرمن^۲، ۲۰۱۸). عده ای نیز ادعا می کنند که وضع قوانین زیست محیطی با تأثیر بر کاهش رشد اقتصادی، در عمل باعث کاهش کیفیت محیط زیست می شوند. (بارلت^۳، ۲۰۱۸). موضوع پایداری زیست محیطی شرکت ها در چند سال اخیر با توجه به رشد سازمان های غیردولتی، جنبش های اعتراضی علیه قدرت سازمان ها، افزایش آگاهی اجتماعی، توسعه بازارهای سرمایه و شرکت های سهامی عام و رسوایی های مالی و اخلاقی سازمان های بزرگ، تبدیل به الگوی مناسب و غالب در حوزه کسب و کارهای تجاری و صنعتی شده است، تا حدی که کمیسیون اروپا سال ۲۰۰۵ را به عنوان سال مسئولیت اجتماعی شرکت ها در کشورهای اتحادیه اروپا نام گذاری کرد. وجود تشکلهای کارگری، رعایت حقوق مصرف کنندگان، توجه به استانداردهای قانونی در تولید محصول، پاسخگویی مدیران سازمان ها در قبال مسائل شهروندی، محیط زیستی، اخلاقی، فرهنگی و حتی حقوق بشر از علائم و نشانه های اصلی توجه به مسئولیت اجتماعی در سازمان ها و شرکت ها است. در نظر نگرفتن ملاحظات اجتماعی و عدم ارائه آن در قالب گزارشگری اجتماعی، بین انتظارات واحدهای اقتصادی و انتظارات جامعه شکاف پدید آورده است. از این رو، گزارشات اجتماعی و پایداری موجب عینی و محسوس شدن نتایج واقعی عملکرد واحدهای تجاری می شود و بر هوشیاری جامعه در برخورد با زیان های احتمالی می افزاید (برزگر، ۱۳۹۲).

در گذشته، در ارزیابی عملکرد بنگاه های اقتصادی، بخشهای اقتصادی از شاخصهای متنوعی نظیر بهره وری و کارایی مورد استفاده قرار گرفته است، اما با توجه به تأثیر نامطلوب فعالیت های اقتصادی بر محیط زیست و آسیب پذیری آن به ویژه در کشورهای در حال توسعه، چرخشی به سمت ارزیابی عملکرد اقتصادی با تأکید بر محیط زیست، مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته و توسعه پایدار به عنوان تفکری راهبردی، چارچوب برنامه های توسعه در بیشتر کشورهای جهان را تشکیل میدهد. (احمدیان و همکاران، ۱۳۹۳)

فساد اغلب به عنوان پیامد محیط نهادی نامناسب تصور و نقش آن بر فعالیتهای اقتصادی از اهمیت خاصی برخوردار است. مفاسد اقتصادی باعث ناامنی اقتصادی، فرار سرمایه ها، افزایش هزینه معامله های رسمی، گسترش

¹ janson
² Bekerman
³ Barlter

قلمرو اقتصاد زیرزمینی و اتالف منابع و نیز مانع رشد رقابت میشود. (کردی و خداپرست مشهدی، ۱۳۹۵) فساد مالی عارضه ای است که اغلب از کنش متقابل دولت و اقتصاد بازار سرچشمه می گیرد؛ بویژه اگر خود دولت نیز به ناچار نقشی درونزا برعهده داشته باشد. نمودهای عینی فساد مالی تا حدود زیادی پیچیده، چند وجهی و دارای شکلها و شیوه های متفاوت است. عارضه فساد مالی از فعل ساده پرداخت غیرقانونی به یک کارمند دولت تا ناکارکردی فراگیریک نظام سیاسی یا اقتصادی را در بر می گیرد. فساد مالی هم به عنوان یک مشکل ساختاری سیاسی یا اقتصادی، و هم به عنوان معضل اخلاقی یا تربیتی فردی قابل تأمل است (صادقی، ۱۳۹۴). بنابراین مساله اصلی تحقیق حاضر تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها می باشد.

۳- پیشینه تحقیقات

۳-۱. پیشینه تحقیقات داخلی

کاشفی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی اهمیت مولفه های موثر بر فساد مالی با وجود نااطمینانی مدل و درون زایی متغیرهای توضیحی پرداختند. به این منظور، از تکنیک اقتصادسنجی میانگین گیری بیزی با متغیر ابزاری برای شناسایی عوامل اصلی موثر بر فساد مالی طی دوره زمانی ۲۰۱۰-۱۹۹۱ استفاده شد. برای ۱۲۳ کشور، از میان ۳۶ متغیر توضیحی، متغیر حاکمیت قانون با احتمال پسینی یک و ضریب پسینی ۰/۶۶۲ و کارآمدی دولت با احتمال پسینی ۰/۹۶۴ و ضریب پسینی ۰/۳۵۸، در رتبه های اول و دوم اهمیت قرار دارند. متغیر مجازی آسیا با احتمال پسینی ۰/۹۶۵ و ضریب پسینی ۰/۱۹۴- نشان می دهد فساد مالی در قاره آسیا معضلی جدی است. با تمرکز بر ۹۵ کشور در حال توسعه، متغیر حاکمیت قانون با احتمال پسینی ۰/۹۹۹ و ضریب پسینی ۰/۶۸۴ مهم ترین متغیر برای تحدید فساد مالی است. بر اساس نتایج، تقویت قانونمداری، ارتقای کارایی نهاد دولت و گسترش همکاری های بین المللی پیشنهاد می شود.

زاهد و همکاران (۱۳۹۸) اثر فساد مالی بر رشد اقتصادی نگرش های متعارضی پرداختند. پاره ای از دانشمندان علوم انسانی، فساد مالی را پدیده ی مطلوبی دانسته اند و آن را روغن چرخ اقتصاد نامیده اند و بر این باور هستند که فساد مالی، نهادهای ضعیف اقتصادی را بهبود می بخشد و به واسطه ی آن، نرخ رشد اقتصادی افزایش می یابد. پاره ای دیگر از دانشمندان علوم انسانی، بر نامطلوب بودن فساد مالی تاکید کرده اند و آن را شن چرخ اقتصاد دانسته اند و استدلال کرده اند فساد مالی، با کند و پرهزینه و ناکارا کردن فرایند اداری و انتقال منابع کمیاب به فعالیت های غیرتولیدی، فرسایش دهنده ی رشد اقتصادی است. این مقاله، با رویکرد تخصیص استعدادها و با به کارگیری روش اقتصادسنجی دستگاه معادلات هم زمان به بررسی اثر فساد مالی بر رشد اقتصاد ایران سال های ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۳ پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که فساد مالی به واسطه ی انحراف در تخصیص استعدادها، رشد اقتصاد ایران آن سال ها را کاهش داده است.

آرمن و همکاران (۱۳۹۷) به ارزیابی توام اثر فساد مالی و آزادی اقتصادی بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در منتخبی از کشورهای در حال توسعه و به روش گشتاورهای تعمیم یافته و طی دوره زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۶ پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که فساد مالی دارای اثری معکوس و معنادار و آزادی اقتصادی دارای اثری مثبت

و معنادار بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه بوده است. از طرفی، اثر مثبت و معنادار متغیرهایی مانند سطح زیرساختهای اقتصادی، ثبات سیاسی و نرخ بازگشت سرمایه در کشورهای در حال توسعه مورد تایید قرار گرفت.

طوطیان (۱۳۹۴) به بررسی ارتباط فساد با رشد اقتصادی در کشورهای منتخب پرداخت او از شیوه پنل دیتا کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را بررسی نمود نتایج تحقیق حاکی از آن بود که کشورهایی که توسعه یافته هستند فساد کمتر و بین کشورهای در حال توسعه نفتی آنهایی که به طرحهای عمرانی می پردازند فساد روبه رشد کمتر اثر منفی دارد تا کشورهایی که به پروژه های عمرانی نمی پردازند.

۲-۳. پیشینه تحقیقات خارجی

تان^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقات خود به بررسی ارتباط بین نظام راهبری شرکتی و مسئولیت زیست محیطی پرداختند. طبق بررسی های انجام شده نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود شرکتهایی که از نظام حاکمیتی قوی برخوردارند توجه ویژه ای به فعالیتهای زیست محیطی نشان می دهند. بنابراین بین نظام راهبری شرکتی و مسئولیت زیست محیطی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد.

گاندا^۲ (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها تاثیرگذار است.

تران^۳ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر توسعه مالی بر رابطه بین فساد مالی و رشد شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود بین فساد مالی و رشد شرکتها رابطه معنادار وجود دارد. توسعه مالی بر رابطه بین فساد مالی و رشد شرکتها تاثیرگذار است.

سزلیک و گازگ^۴ (۲۰۱۸) به بررسی تاثیر فساد مالی بر رابطه بین سرمایه گذاری خارجی و رشد اقتصادی پرداختند. نتایج تحقیق بیانگر آن بود که سرمایه گذاری خارجی در شرکتها منجر به افزایش رشد اقتصادی می شود و با افزایش فساد مالی سرمایه گذاری خارجی کاهش یافته و به تبع آن رشد اقتصادی کاهش می یابد.

داتا و همکاران^۵ (۲۰۱۷) به بررسی تاثیر فساد مالی بر رابطه بین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود که بین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی رابطه معنادار وجود دارد. همچنین فساد مالی بر رابطه بین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی تاثیرگذار است.

¹ tane

² ganda

³ Teran

⁴ Cezlik & Guzek

⁵ Duta et al

علی حیدر و همکاران^۱ (۲۰۱۷) به بررسی حاکمیت شرکتی، محدودیت مالی و فساد مالی بر عملکرد مالی شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود که حاکمیت شرکتی و فساد مالی نقش تعدیل کننده بر رابطه بین محدودیت مالی و عملکرد مالی دارند.

فالا و سید^۲ (۲۰۱۷) در تحقیق با عنوان "فساد مالی و ارزش وجه نقد نگهداری شده" به بررسی تاثیر فساد مالی بر ارزش وجه نقد نگهداری شده شرکتها پرداختند. طبق بررسی های انجام شده، و با استفاده از مدل رگرسیون پنل دیتا نتایج نشان داد که بین فساد مالی و ارزش نگهداشت وجه نقد ارتباط منفی و معکوس وجود دارد.

تحقیقات ذکر شده در این بخش عوامل مختلف مربوط به فساد مالی و تاثیراتی که بر متغیرهای مختلف و مهم در شرکتها دارند را مورد بررسی قرار دادند، از جمله فساد مالی و حاکمیت شرکتی، وجه نقد، سرمایه گذاری، عملکرد مالی و دیگر موارد پرداخته اند که نتایج به دست آمده نشانگر اهمیت فساد مالی و بررسی و نظارت بر آن می باشد. نوآوری تحقیق پیش رو پرداختن به مسئولیت اجتماعی و جنبه ی با اهمیت زیست محیطی است که طی سالهای اخیر مورد توجه قرار گرفته و بررسی آنکه مسئله ی فساد مالی می تواند بر عدم اهمیت و ایجاد معضلات زیست محیطی موثر بوده، می باشد.

۴. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

موضوع بحث برانگیز است که در سیاست گذاریها بسیار با اهمیت است. یک افزایش یکنواخت تخریب محیط زیست همگام با رشد اقتصادی، مستلزم وضع قوانین محکم زیست محیطی است که حتی ممکن است رشد اقتصادی را به منظور حصول به سطح پایداری محدود نماید (آرو^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). از طرفی، یک کاهش یکنواخت تخریب محیط زیست همگام با رشد اقتصادی، سیاست هایی را که به افزایش سریع رشد اقتصادی می انجامد، می طلبد. در نهایت، در صورتی که طبق فرضیه زیست محیطی کوزنتس درجه تخریب محیط زیست ابتدا افزایش و سپس کاهش می یابد، سیاست های توسعه ای باید به گونه ای باشند که نه تنها توان دستیابی به محیط زیست مطلوب را در بلندمدت (سطوح درآمدی بالا) دارا باشند بلکه باید زیان های زیست محیطی را در کوتاه مدت (سطوح درآمدی پایین و متوسط) به کمترین میزان برسانند. امروزه پدیده فساد توجه بسیاری از جهانیان را به خود جلب کرده است. کشورها با هر سطحی از توسعه تحت تاثیر رسوایی های فساد قرار می گیرند و این امر معصون از بانکداری اسلامی نیز نبوده است به عبارتی وجود فساد همواره مشکلاتی برای سلامت نظام بانکداری ایجاد نموده است. مبارزه اثربخش با فساد مستلزم بکارگیری استراتژی هایی است که دارای ماهیتی جامع باشند. اما وجود تعارضات میان مصالح گروه های مختلف جامعه، مشکلی اساسی در تدوین استراتژی های بهینه است. در حالی که نظام ارزش های اسلامی به عنوان نظام ارزشی و اعتقادی یکپارچه، همچون چتری فراگیر همه مصالح عمومی،

¹ AliHeidar et al

² Fallah & Seyd

³ Aro

حکومتی، سازمانی و شخصی را دربر گرفته و نوعی انسجام میان این عوامل برقرار می کند. فساد پدیده ای پیچیده، چند بعدی و دارای علل و آثار چندگانه است و دامنه آن از یک عمل فردی (مانند رشوه) تا یک سوء عمل فراگیر که تمام ارکان نظام سیاسی و اقتصادی را در برمی گیرد، گسترده است. به رغم پیچیدگی، دشواری و حساسیت سروکار یافتن با این عارضه، در سالهای اخیر مطالعات گسترده ای در اندازه گیری فساد، بیان علل ارتکاب چنین فعالیت مجرمانه و ارایه راهکارهای بازدارنده از سوی مجامع بین المللی انجام شده است. یکی از مهم ترین مسائل اخیر در میان پژوهشگران، بررسی ارتباط میان وجوه نقد و عملکرد شرکتها می باشد. از طرفی مفاهیم نهادی نیز این ارتباط را تعدیل می کنند. این مفاهیم شامل: دستیابی به بازارهای سرمایه (فالکندر^۱ و وانگ، ۲۰۱۶)، هزینه بدهی و رشد تولید ناخالص داخلی و همچنین توسعه نظام مالی میباشد (دیتمار^۲ و همکاران، ۲۰۱۷).

۱-۴- هدف پژوهش

- شناسایی تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها
- شناسایی تفاوت تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک
- شناسایی تفاوت تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین

۲-۴- فرضیه پژوهش

- فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها تاثیر گذار است.
- تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک متفاوت است.
- تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است.

۳-۴- قلمرو پژوهش

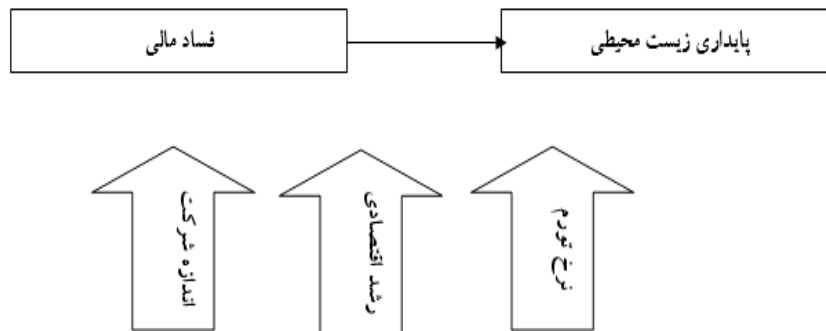
قلمرو موضوعی: از نظر تئوری این پژوهش مربوط به حوزه تحقیقات حسابداری می باشد که درصدد تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها می باشد.

قلمرو مکانی: قلمرو مکانی تحقیق شامل شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

قلمرو زمانی: قلمرو زمانی مورد مطالعه در این تحقیق به دلیل ماهیت قیاسی، یک بازه ۵ ساله ۱۳۹۵ الی ۱۳۹۹ می باشد.

¹ Falkender

² Ditmar

مدل مفهومی تحقیق

منبع یافته‌های پژوهشگر

مدل برگرفته از تران و همکاران (۲۰۲۰) و محقق با توجه به آنچه که به دنبال اجرای آن می باشد. بررسی متغیرهای خرد و کلان طی سالهای اخیر در کنار یکدیگر در پایان نامه ها و مقالات زیادی آمده است که در این تحقیق نیز با توجه به اینکه فساد مالی می تواند شرکتها را دستخوش تغییرات مربوط به منافع سهامداران و سرمایه گذاران نماید، که این عوامل از میزان نرخ تورم و رشد اقتصادی نیز اثر می پذیرد.

۵. روش پژوهش

طرح پژوهش این تحقیق با استفاده از رویکرد پس رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. از طرف دیگر، پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی است. بر اساس ماهیت داده ها، از نوع تحقیق کمی به حساب می آید. بر اساس اهداف نیز از نوع تحقیق کاربردی به حساب می آید. و به منظور بررسی فرضیه های پژوهش و با توجه به ماهیت اطلاعات و داده های پژوهش که مبتنی بر اطلاعات کمی و واقعی گذشته است، از آزمون رگرسیون استفاده می شود.

۵-۱. روش و ابزار گردآوری اطلاعات

در این پژوهش برای جمع آوری داده‌ها و اطلاعات، از روش کتابخانه‌ای استفاده خواهد شد. برای نگارش و جمع آوری اطلاعات مورد نیاز بخش مبانی نظری به‌گونه عمده از مجلات تخصصی داخلی و خارجی، و برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز عمدتاً از طریق بانک‌های اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران گردآوری می‌شود.

۵-۲. روش تجزیه و تحلیل داده ها

تجزیه تحلیل اطلاعات در این پژوهش با توجه به موضوع، متغیرها، فرضیه ها و روش تحقیق، از نرم افزار Eviews برای آزمون فرضیه ها و معناداری روابط بین متغیرها و همچنین EXCEL برای محاسبات استفاده خواهد شد.

در پژوهش حاضر، آزمون معنادار بودن در الگوی رگرسیون شامل: آزمون معنادار بودن رگرسیون و آزمون معنادار بودن ضرایب انجام خواهد شد.

۳-۵. جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری این تحقیق کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ می باشد و شرکت هایی که در نمونه منظور می شوند باید حائز شرایط زیر باشند :

جدول ۱- محدودیت های اعمال شده برای شرکت ها

۵۲۰	کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس در تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۹
(۴۴)	شرکت هایی که بعد از سال ۱۳۹۵ در بورس پذیرفته شده اند
(۱۲۴)	شرکت هایی که طی دوره تحقیق در حالت تعلیق بوده و یا از بورس خارج شده اند
(۸۴)	شرکت هایی که سال مالی آنها به ۲۹ اسفند ختم نمی شود و یا تغییر سال مالی داده اند
(۱۸)	شرکت های واسطه گری مالی (سرمایه گذاری، هلدینگ، لیزینگ و بانک ها)
(۵۸)	شرکت هایی که در طول دوره موردنظر، سهام آن ها به طور فعال در بورس معامله نشده است
(۳)	شرکت هایی که صورت های مالی سال ۱۳۹۹ خود را در زمان انجام این تحقیق ارائه نداده بودند
(۸۲)	شرکت هایی که اطلاعات آن ها برای بدست آوردن برخی متغیرهای تحقیق کافی نبود
۱۰۷	کل نمونه آماری قابل آزمون با در نظر گرفتن پیش فرض ها

منبع یافته های پژوهشگر

بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۰۷ شرکت از ۵۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان نمونه تحقیق انتخاب گردید.

۴-۵- تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

پایداری زیست محیطی (متغیر وابسته) CSR:

مجموع نمرات بدست آمده از این مولفه شامل؛ محصولات و خدمات مفید (ISO14001)، پیشگیری از آلودگی، بازیافت ضایعات و انرژی پاک می باشد که در صورتهای مالی و گزارشات هیئت مدیره شرکتهای عضو نمونه، گزارش شده است. برای اندازه گیری پایداری محیط زیست پس از آنالیز محتوای صورتهای مالی شرکت های انتخاب شده اگر در شرکتی هر یک از شاخص های فوق الذکر رعایت شده باشد به آن ارزش یک و در غیر اینصورت ارزش صفر لحاظ می گردد.

$$CSR (CO_{it}) = \sum CSR (CO_{it})$$

^۱ - شرکت های بیمه پس از اعمال پیش فرض های اول و دوم و سوم حذف شدند.

فساد مالی (متغیر مستقل) Corruption: روش آماری برای فساد مالی شرکت ها رو بصورت پانل دیتا می توانیم محاسبه کنیم که به شکل کد صفر و یک ثبت می شود به این صورت که فساد مالی رو یک متغیر مصنوعی در نظر می گیریم که اگه بحران مالی در یک شرکت اتفاق افتد برابر یک در غیر این صورت برابر صفر است. تشخیص بحران مالی در شرکت ها را هم از طریق یادداشتهای توضیحی در صورتهای مالی که توسط حسابرس بلد شدن و معمولا قراردادهای با اهمیت که تخطی از قوانین و مقررات در آن انجام شده در یادداشتهای توضیحی رو برابر یک قرار می دهیم.

رشد اقتصادی (متغیر کنترلی) GDP: تفاوت بین تولید ناخالص داخلی سال جاری نسبت به سال قبل

نرخ تورم (متغیر کنترلی) INF: نرخ تورم در سال مورد مطالعه

اندازه شرکت (متغیر کنترلی) Size: لگاریتم طبیعی دارایی های شرکت

شرکتها با عملکرد مالی بالا و پایین: جهت تفکیک شرکتها به شرکتها با عملکرد بالا و پایین، از نسبت ارزش دفتری دارایی هابه مجموع ارزش بازار شرکت و ارزش دفتری بدهی ها که همان شاخص کیوتوبین است می گیریم شرکتهایی که شاخص کیوتوبین آنها از میانه کل بزرگتر بود شرکتها با عملکرد مالی بالا و شرکتهایی که شاخص کیوتوبین آنها از میانه کل کوچکتر بود شرکتها با عملکرد مالی پایین دسته بندی می شود.

شرکتها با اندازه بزرگ و کوچک: جهت تفکیک شرکتها به شرکتها با اندازه بزرگ و کوچک ، از لگاریتم دارایی های شرکت میانه می گیریم شرکتهایی که لگاریتم دارایی های آنها از میانه کل بزرگتر بود شرکتها با اندازه بزرگ و شرکتها با لگاریتم دارایی های آنها از میانه کل کوچکتر بود شرکتها با اندازه کوچک دسته بندی می شود.

۵-۵. مدل رگرسیونی تحقیق

با توجه به تحقیق گاندا (۲۰۲۰) مدل رگرسیون حاضر به شرح زیر می باشد:

$$y_{it} = \alpha_i + \sum_{k=1}^K \gamma_i^{(k)} y_{it-k} + \sum_{k=1}^K \beta_i^{(k)} y_{it-k} + \varepsilon_{it} \quad i = 1, 2, \dots, N; t = 1, 2, \dots, T$$

که مدل فوق به شرح زیر ارائه می شود:

$$CSR_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Corruption_{it} + \alpha_2 GDP_{it} + \alpha_3 INF_{it} + \alpha_4 Size_{it} + \varepsilon_{it}$$

CSR_{it} : پایداری زیست محیطی

$Corruption_{it}$: فساد مالی

GDP_{it} : رشد اقتصادی

INF_{it} : نرخ تورم

$Size_{it}$: اندازه شرکت

ε_{it} : سطح خطای مدل

جهت آزمون فرضیه های دوم و سوم از آزمون t با دو نمونه همبسته استفاده می شود.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
پایداری زیست محیطی	0.168	۰	۱	۰	0.187	-1.173	4.193
فساد مالی	0.186	۰	۱	۰	1.905	1.055	2.113
اندازه شرکت	14.337	14.150	19.070	10.670	1.430	0.707	1.5
نرخ تورم	20.415	15.551	34.741	9	9.951	-1.814	0.262
رشد اقتصادی	3.090	3.057	11.623	-9.214	۳/۴۸۷	-۰/۲۶۷	1.659

منبع: یافته‌های پژوهشگر

در این تحقیق بیشترین انحراف معیار مربوط به متغیر نرخ تورم و کمترین مقدار مربوط به متغیر پایداری زیست محیطی می باشد. همچنین بیشترین کشیدگی مربوط به متغیر پایداری زیست محیطی و کمترین کشیدگی مربوط به متغیر نرخ تورم می باشد.

۶. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

آزمون فرضیه اول

نتایج حاصل از برآورد مدل پژوهش به شرح جدول (۳) می‌باشد.

$$CSR_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 Corruption_{it} + \alpha_2 GDP_{it} + \alpha_3 INF_{it} + \alpha_4 Size_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۳- خلاصه نتایج آماری آزمون مدل پژوهش

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری (P-VALUE)
عرض از مبدا	۰/۳۵۱	۰/۰۵۸	۶/۰۵۱۲	۰/۰۲۷۹
فساد مالی	-۰/۵۶۱	۰/۰۸۰	-۷/۰۱۵۱	۰/۰۱۱۲
رشد اقتصادی	۲/۰۲۳	۰/۳۲۹	۶/۱۴۸	۰/۰۲۵۱
تورم	-۰/۴۱۱	۰/۱۰۲	-۴/۰۲۹۶	۰/۰۱۸۸
اندازه شرکت	۰/۵۱۲	۰/۰۹۱	۵/۶۲۶	۰/۰۰۲۹
آماره F فیشر	۵۶/۶۰۵۱۷	سطح معنی داری آماره F		۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین	۰/۶۸	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۷	آماره دوربین واتسن
			۲/۳	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

ضریب برآوردی متغیر کنترلی رشد اقتصادی در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه مثبت و معنی دار میان رشد اقتصادی و پایداری زیست محیطی در سطح خطای ۰.۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر کنترلی تحقیق، کمتر از ۰.۰۵ بدست آمده است. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ بین رشد اقتصادی و پایداری زیست محیطی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. ضریب برآوردی متغیر کنترلی تورم در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه منفی و معنی دار میان تورم و پایداری زیست محیطی در سطح خطای ۰.۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر کنترلی تحقیق، کمتر از ۰.۰۵ بدست آمده است. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ بین تورم و پایداری زیست محیطی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. ضریب برآوردی متغیر کنترلی اندازه شرکت در جدول بالا نشان دهنده وجود رابطه مثبت و معنی دار میان اندازه شرکت و پایداری زیست محیطی در سطح خطای ۰.۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر کنترلی تحقیق، کمتر از ۰.۰۵ بدست آمده است. بنابراین می توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ بین اندازه شرکت و پایداری زیست محیطی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

آزمون فرضیه دوم

H₀: تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک متفاوت نیست.

H₁: تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک متفاوت است.

جدول ۴- آزمون یک نمونه ای t

ارزش آزمون = ۲						فساد مالی* پایداری زیست محیطی
تفاوت در سطح ۹۵٪		تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	
بالا	پایین					
۵/۴۴	۱/۰۳	۳/۲۳۵	۰/۰۰۷	۱۰۶	۳/۱۰۶	

منبع: یافته های پژوهشگر

با توجه به جدول ۴ به دلیل اینکه سطح معناداری آماره t از سطح خطای ۵ درصد کوچک تر می باشد می توان فرضیه صفر را رد نمود و بیان کرد؛ تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک متفاوت است.

آزمون فرضیه سوم

H0: تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت نیست.
H1: تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است.
 با توجه به جدول ۵ به دلیل اینکه سطح معناداری آماره t از سطح خطای ۵ درصد کوچک تر می باشد می توان فرضیه صفر را رد نمود و بیان کرد؛ تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است.

جدول ۵- آزمون یک نمونه ای t

ارزش آزمون = ۲						فساد مالی* پایداری زیست محیطی
تفاوت در سطح ۹۵٪		تفاوت میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	
بالا	پایین					
۳/۱۳	۰/۷۲	۱/۷۰۴	۰/۰۰۰	۱۰۶	۵/۴۵۱	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

۷. نتیجه گیری

نتیجه آزمون فرضیه اول تحقیق نشان داد فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها تاثیرگذار است. در این راستا؛ تان و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقات خود به بررسی ارتباط بین نظام راهبری شرکتی و مسئولیت زیست محیطی پرداختند. طبق بررسی های انجام شده نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود شرکتهایی که از نظام حاکمیتی قوی برخوردارند توجه ویژه ای به فعالیتهای زیست محیطی نشان می دهند. بنابراین بین نظام راهبری شرکتی و مسئولیت زیست محیطی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. گاندا (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتها تاثیرگذار است. تران و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تاثیر توسعه مالی بر رابطه بین فساد مالی و رشد شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود بین فساد مالی و رشد شرکتها رابطه معنادار وجود دارد. توسعه مالی بر رابطه بین فساد مالی و رشد شرکتها تاثیرگذار است. کاشفی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی اهمیت مولفه های موثر بر فساد مالی با وجود نااطمینانی مدل و درون زایی متغیرهای توضیحی پرداختند. به این منظور، از تکنیک اقتصادسنجی میانگین گیری بیزی با متغیر ابزاری برای شناسایی عوامل اصلی موثر بر فساد مالی طی دوره زمانی ۲۰۱۰-۱۹۹۱ استفاده شد. برای ۱۲۳ کشور، از میان ۳۶ متغیر توضیحی، متغیر حاکمیت قانون با احتمال پسینی ۰/۶۶۲ و کارآمدی دولت با احتمال پسینی ۰/۹۶۴ و ضریب پسینی ۰/۳۵۸، در رتبه های اول و دوم اهمیت قرار دارند. متغیر مجازی آسیا با احتمال پسینی ۰/۹۶۵ و ضریب پسینی ۰/۱۹۴- نشان می دهد فساد مالی در قاره آسیا معضلی جدی است. با تمرکز بر ۹۵ کشور در حال توسعه، متغیر حاکمیت

قانون با احتمال پسینی ۰/۹۹۹ و ضریب پسینی ۰/۶۸۴ مهم ترین متغیر برای تحدید فساد مالی است. بر اساس نتایج، تقویت قانون مداری، ارتقای کارایی نهاد دولت و گسترش همکاری های بین المللی پیشنهاد می شود. احمدپور و فرمانبردار (۱۳۹۳) به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و خطای پیش بینی سود هر سهم در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. پیش بینی و افشا مدیریت از سود، یکی از مهم ترین منابع اطلاعاتی ذینفعان می باشد. در سال های اخیر، مدیران به دلایل مختلفی از جمله کسب مشروعیت سازمان و فشار گروه های ذینفع به افشای اطلاعات اجتماعی سازمان اقدام می کنند. هدف این پژوهش، بررسی ارتباط بین سطح افشا مسئولیت اجتماعی شرکت ها با قدر مطلق خطای پیش بینی سود هر سهم می باشد. نمونه مورد بررسی صنایع شیمیایی، فرآورده های نفتی و سیمانی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که برای دو دوره مالی ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفت. اندازه گیری سطح افشا مسئولیت اجتماعی شرکت ها، با استفاده از تحلیل محتوای گزارش سالانه هیئت مدیره شرکت ها صورت گرفته است. نتایج تحقیق نشان داد بین سطح افشا مسئولیت اجتماعی شرکت ها با قدر مطلق خطای پیش بینی سود هر سهم ارتباط معکوس معنی داری وجود دارد. همچنین، بین سطح افشا عملکرد اجتماعی و زیست محیطی شرکت با قدر مطلق خطای پیش بینی سود هر سهم رابطه معکوس معنی داری مشاهده گردید.

نتیجه آزمون فرضیه دوم تحقیق نشان داد تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک متفاوت است. در این راستا؛ زاهد و همکاران (۱۳۹۸) اثر فساد مالی بر رشد اقتصادی نگرش های متعارضی پرداختند. پاره ای از دانشمندان علوم انسانی، فساد مالی را پدیده ی مطلوبی دانسته اند و آن را روغن چرخ اقتصاد نامیده اند و بر این باور هستند که فساد مالی، نهادهای ضعیف اقتصادی را بهبود می بخشد و به واسطه ی آن، نرخ رشد اقتصادی افزایش می یابد. پاره ای دیگر از دانشمندان علوم انسانی، بر نامطلوب بودن فساد مالی تاکید کرده اند و آن را شن چرخ اقتصاد دانسته اند و استدلال کرده اند فساد مالی، با کند و پرهزینه و ناکارآمد کردن فرایند اداری و انتقال منابع کمیاب به فعالیت های غیرتولیدی، فرسایش دهنده ی رشد اقتصادی است. این مقاله، با رویکرد تخصیص استعدادها و با به کارگیری روش اقتصادسنجی دستگاه معادلات هم زمان به بررسی اثر فساد مالی بر رشد اقتصاد ایران سال های ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۳ پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که فساد مالی به واسطه ی انحراف در تخصیص استعدادها، رشد اقتصاد ایران آن سال ها را کاهش داده است. آرمن و همکاران (۱۳۹۷) به ارزیابی توام اثر فساد مالی و آزادی اقتصادی بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در منتخبی از کشورهای در حال توسعه و به روش گشتاورهای تعمیم یافته و طی دوره زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۶ پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که فساد مالی دارای اثری معکوس و معنادار و آزادی اقتصادی دارای اثری مثبت و معنادار بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه بوده است. از طرفی، اثر مثبت و معنادار متغیرهایی مانند سطح زیرساختهای اقتصادی، ثبات سیاسی و نرخ بازگشت سرمایه در کشورهای در حال توسعه مورد تایید قرار گرفت. طوطیان (۱۳۹۴) به بررسی ارتباط فساد با رشد اقتصادی در کشورهای منتخب پرداخت او از شیوه پند دیتا کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را بررسی نمود نتایج تحقیق حاکی از آن بود که کشورهایی که توسعه یافته هستند فساد کمتر و بین کشورهای در حال توسعه نفتی آنهایی که به طرحهای عمرانی می پردازند فساد

روبه رشد کمتر اثر منفی دارد تا کشورهایی که به پروژه های عمرانی نمی پردازند. علی حیدر و همکاران (۲۰۱۷) به بررسی حاکمیت شرکتی، محدودیت مالی و فساد مالی بر عملکرد مالی شرکتها پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود که حاکمیت شرکتی و فساد مالی نقش تعدیل کننده بر رابطه بین محدودیت مالی و عملکرد مالی دارند. فالو و سید (۲۰۱۷) در تحقیق با عنوان "فساد مالی و ارزش وجه نقد نگهداری شده" به بررسی تاثیر فساد مالی بر ارزش وجه نقد نگهداری شده شرکتها پرداختند. طبق بررسی های انجام شده، و با استفاده از مدل رگرسیون پنل دیتا نتایج نشان داد که بین فساد مالی و ارزش نگهداشت وجه نقد ارتباط منفی و معکوس وجود دارد.

نتیجه آزمون فرضیه سوم تحقیق نشان داد تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است. در این راستا؛ اصلانی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی رابطه مسئولیت اجتماعی بر کیفیت سود شرکت های گروه محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. جامعه آماری این پژوهش محدود به شرکت های گروه محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به تعداد ۳۸ شرکت و از نظر زمانی، شامل قلمرو زمانی سه ساله از ابتدای دوره مالی سال ۱۳۸۹ تا ۲۹ اسفند سال ۱۳۹۱ می باشد. بنا به محدودیت دسترسی به اطلاعات برخی شرکت ها، در مجموع ۳۰ شرکت جهت مطالعه و بررسی انتخاب گردید که نتایج حاصل از تحلیل فرضیه های تحقیق نشان داد که بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود شرکت های گروه صنایع محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد. (۱) بین تاثیر اجتماعی فعالیت های شرکت های گروه صنایع محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و کیفیت سود آنها رابطه معناداری وجود ندارد. (۲) بین تعهدات اجتماعی شرکت های گروه صنایع محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و کیفیت سود آنها رابطه معناداری وجود دارد. (۳) بین منافع اجتماعی شرکت های گروه صنایع محصولات شیمیایی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و کیفیت سود آنها رابطه معناداری وجود ندارد. کامیابی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی رابطه بین ساختار حاکمیت شرکتی و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت در شرکت های شیمیایی و دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این پژوهش تلاش شده است با توجه به اهمیت نقش مکانیزم حاکمیت شرکتی در بهبود کارایی بازار سرمایه و تأثیر آن بر شفافیت اطلاعاتی شرکت ها، ارتباط بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) و سازوکارهای حاکمیت شرکتی از قبیل اندازه هیأت مدیره، نسبت مدیران غیرموظف به کل اعضاء هیأت مدیره و مالکیت نهادی مورد بررسی قرار گیرد. بدین منظور اطلاعات مالی مجموعه شرکتهای شیمیایی و دارویی در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۷ بررسی شده است. اطلاعات منتشر شده نشان می دهد بین اندازه هیأت مدیره و افشای اطلاعات مالی رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین در صد مدیران غیرموظف رابطه مستقیم و مالکیت نهادی رابطه معکوس با احتمال افشای اطلاعات مالی دارد. سزلیک و گازگ (۲۰۱۸) به بررسی تاثیر فساد مالی بر رابطه بین سرمایه گذاری خارجی و رشد اقتصادی پرداختند. نتایج تحقیق بیانگر آن بود که سرمایه گذاری خارجی در شرکتها منجر به افزایش رشد اقتصادی می شود و با افزایش فساد مالی سرمایه گذاری خارجی کاهش یافته و به تبع آن رشد اقتصادی کاهش می یابد. داتا و همکاران (۲۰۱۷) به

بررسی تاثیر فساد مالی بر رابطه بین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود که بین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی رابطه معنادار وجود دارد. همچنین فساد مالی بر رابطه بین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری مستقیم خارجی تاثیر گذار است. از آنجا که جامعه آماری تحقیق شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار بوده و اطلاعات مالی آنها به طور مستقیم از مسیر صورتهای مالی ارائه شده و سایت کدال گردآوری شده، محدودیتی نداشته و تنها محدودیت مربوط به در نگرفتن شرکتهای خارج از بورس می باشد، زیرا تحت پوشش شرایط و قوانین خاص مربوط به سازمان بورس نمی باشند.

پیشنهادهای تحقیق

پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق

- (۱) با توجه نتیجه آزمون فرضیه اول " فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتهای تاثیر گذار است." به سرمایه گذاران، سهامداران و سایر گروه های ذینفع پیشنهاد میشود در زمان تصمیمات سرمایه گذاری های خود به موضوع فساد مالی شرکتهای توجه نمایند تا از ریسک ورشکستگی شرکتهای و کاهش عملکرد خود را حفظ نمایند.
- (۲) با توجه نتیجه آزمون فرضیه دوم " تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای بزرگ و کوچک متفاوت است." به سرمایه گذاران، سهامداران و سایر گروه های ذینفع پیشنهاد می شود چنانچه تصمیمات خود را بر اساس اندازه شرکتهای شرکت ها اتخاذ می نمایند، حتما به فساد مالی توجه نمایند؛ چرا که هر چه فساد مالی افزایش یابد، ریسک سرمایه گذاری افزایش می یابد.
- (۳) با توجه نتیجه آزمون فرضیه سوم " تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی در شرکتهای با عملکرد مالی بالا و پایین متفاوت است." به مدیریت شرکتهای پیشنهاد می شود با شناسایی عوامل موثر بر پایداری زیست محیطی بتوانند ریسک ورشکستگی خود را کاهش دهند تا از این طریق بتوانند عملکرد و به تبع آن بازده سهام را افزایش دهند.

پیشنهادها برای تحقیقات آتی

- (۱) پیشنهاد می شود در تحقیقات آینده تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتهای با توجه به متغیرهای کلان اقتصادی با تقسیم بندی صنایع مورد بررسی قرار گیرد.
- (۲) پیشنهاد می شود به بررسی و تحلیل تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتهای با نقش نقدشوندگی سهام پرداخته شود.
- (۳) پیشنهاد می شود به بررسی تاثیر فساد مالی بر پایداری زیست محیطی شرکتهای با توجه به حجم معاملات سهام پرداخته شود.

فهرست منابع

- ۱) احمدیان، مجید و همکاران(۱۳۹۳). ارزیابی شکست بازار در انعکاس ناکارایی زیست محیطی، فصلنامه اقتصاد مالی، سال هشتم، شماره ۲۹، زمستان ۱۳۹۳.
- ۲) آرمن، سیدعزیز و آهنگری، عبدالمجید و مهدی پور، سیما،(۱۳۹۷).، اثر فساد مالی و آزادی اقتصادی بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت ، اقتصاد و توسعه، <https://civilica.com/doc/۸۰۱۱۹۶>
- ۳) برزگر قدرت اله. (۱۳۹۲) ارائه ی مؤلفه ها و شاخص های بُعد اجتماعی مسؤلیت شرکت ها و وضعیت موجود آن در ایران. مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی؛ ۲ (۱) ۲۰۹-۲۳۴
- ۴) زاهد غروی، مهدی، کریمی پتانلار، سعید، علمی، زهرا (میلا)، گیلک حکیم آبادی، محمد تقی. (۱۳۹۸). اثر فساد مالی بر رشد اقتصاد ایران: رویکرد تخصیص استعدادها. دوفصلنامه جستارهای اقتصادی، ۱۶(۳۲)، ۲۶۹-۲۹۶
doi: ۱۰.۳۰۴۷۱/iee.۱۰.۳۰۴۷۱.۱۷۴۶.۲۰۱۹.۵۲۴۱
- ۵) صادقی سقدل، حسین، عساری آرانی، عباس، شقاقی شهری، وحید. (۱۳۸۹). اندازه گیری فساد مالی در ایران با استفاده از منطق فازی (رویکرد اقتصادی). پژوهشنامه اقتصادی، ۱۰(۳۹)، ۱۷۴-۱۳۹.
- ۶) صادقی، زهرا،(۱۳۹۴)، بررسی تاثیر مسؤلیت پذیری اجتماعی بر عملکرد شرکت مطالعه موردی: پالایشگاه گاز سرخون و قشم، اولین کنفرانس بین المللی مدیریت و حسابداری با رویکرد ارزش آفرینی، تهران، <https://civilica.com/doc/۳۷۴۳۳۵>.
- ۷) زارعی، بتول ، لاجوردی، حسن(۱۳۹۷). بررسی رابطه توسعه مالی و تکانه های نفتی بر بی ثباتی رشد اقتصادی، فصلنامه اقتصاد مالی، سال دوازدهم، شماره ۴۳، تابستان ۱۳۹۷.
- ۸) طوطیان، صدیقه. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط فساد با رشد اقتصادی در کشورهای منتخب. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق
- ۹) کاشفی، صفورا، مهرآرا، محسن، عبدلی، قهرمان. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل تعیین کننده فساد مالی با در نظر گرفتن درونزایی متغیرهای توضیحی و ناطمینانی مدل. فصلنامه علمی مدل سازی اقتصادی، ۱۴(۵۰)، ۲۶-۱.
doi: ۱۰.۳۰۴۹۵/eeco.۱۰.۳۰۴۹۵.۲۰۲۰.۶۷۴۲۱۶
- ۱۰) کردی، عبدالرحیم، خداپرست مشهدی، مهدی(۱۳۹۵). تاثیر فساد بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه، فسنامه اقتصاد مالی، سل دهم، شماره ۳۶، پاییز ۱۳۹۵.
- 11) Aliheidar, D.B. Corporate social responsibility in the oil and gas industry: The importance of reputational risk. Chi. Kent L. Rev. 2017, 86, 59-85. 8.
- 12) Aro, J.; Lee, H.; Kim, C. Corporate social responsibilities, consumer trust and corporate reputation: South Korean consumers' perspectives. J. Bus. Res. 2019, 67, 295-302.
- 13) Barlter, S.D. Electricity industry reforms in smaller European countries and the Nordic experience. J. Dev. Econ. 2018, 31, 788-801.
- 14) Bekerman, L.C.H. Costs of electricity deregulation. Energy 2018, 31, 747-768

- 15) Benlemlih, M. (2015). Corporate social responsibility and investment efficiency. Available at www.ssrn.com
- 16) Ditmar, M. Market-focused sustainability: Market orientation plus! J. Acad. Mark. Sci. 2017, 39, 1–6
- 17) Elrich, D. Ali, W.; Faisal Alsayegh, M.; Ahmad, Z.; Mahmood, Z.; Iqbal, J. CSR and New Battle Lines in Online PR War: A Case Study of the Energy Sector and its Discontents. Dev. Cor. Govern. Responsib. 2019, 7, 99–125. 56.
- 18) Fala, T.; Sid, S.; An overview of CSR in the renewable energy sector Examples from the Masdar Initiative in Abu Dhabi. Manag. Environ. Qual. 2017, 21, 744–760.
- 19) Falkender, A.; Costa, R.; Menichini, T.; Rosati, F. Does corporate social responsibility hit the mark? A stakeholder oriented methodology for CSR assessment. Knowl. Process. Manag. 2016, 20, 77–89.
- 20) Sendelika, A & Gazk, O.. The social responsibility of international business: From ethics and the environment to CSR and sustainable development. J. World Bus. 2018, 51, 23–34.
- 21) Teran, L. Corruption risk mitigation in energy sector: Issues and challenges. Energy Policy 2020, 125, 260–266.
- 22) Wali, K.H. Transparency in Corporate Reporting: Assessing the World's Largest Companies. Available online: https://www.transparency.org/files/content/feature/2019_TICR_FAQ_N.pdf (accessed on 14 May 2019)

The Impact of Corruption on Environmental Tehran Stock Exchange

Rahela Shah Badaghi ¹
Majid Moradi ²
Dawood Gurjizadeh ³

Received: 26 / December / 2022

Accepted: 26 / February / 2023

Abstract

Corruption is a complex, multidimensional phenomenon with multiple causes and effects, ranging from an individual act (such as bribery) to a pervasive act that encompasses all elements of the political and economic system. Despite the complexity, difficulty and sensitivity of dealing with this complication, in recent years, extensive studies have been conducted to measure corruption, explain the reasons for committing such criminal activity and provide deterrent solutions by the international community. The purpose of this study was the impact of corruption on the environmental sustainability of companies. The spatial scope of this research was the companies listed on the Tehran Stock Exchange and the time domain was between 2016 and 2020. 107 companies are selected by eliminated systematic method as sample. As data nature, this is a kind of quantitative study and as purpose, this is a kind of applied study. Jarque-Bra test is done for normality testing. Regression significance and coefficient significance tests are considered in order to investigate significance in regression pattern. Heterogeneity, F-limer and Husman tests are considered as regression pre-test as well. The results showed that financial corruption affects the environmental sustainability of companies. The impact of corruption on environmental sustainability varies between large and small companies. The impact of corruption on environmental sustainability varies in companies with high and low financial performance.

Keywords: Corruption, Environmental Sustainability, Tehran Stock Exc

JEL classification: G38, G28, G18hange

---

¹ Accounting group; Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran. Shahbodaghi.r@hnhk.ac.ir

² Accounting Department of Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran (responsible and author). m.moradi@hnhk.ac.ir

³ Accounting Department of Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran m.moradi@hnhk.ac.ir

